

**ATOPIK ASTMA SENSIBILIZATSIYA SPEKTRINING
XUSUSIYATLARI: COVID 19 TA`SIRI MISOLIDA**

Ikramova Shaxnoza Abdurasulovna

Buxoro davlat tibbiyot instituti

ichki kasalliklar propedevtikasi kafedrasida doktoranti

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.8376553>

ARTICLE INFO

Received: 18th September 2023

Accepted: 24th September 2023

Online: 25th September 2023

KEY WORDS

Bronchial astma, obstruksiya, nafas yo'llari, yurak-qon tomir tizimi.

ABSTRACT

Bronxial astma (BA) xastaligi nafas yo'llarining surunkali yallig'lanishi bilan xarakterlanib, allergik tabiatli xastalik hisoblanadi [1]. BA xastaligida nafas yo'llaridagi obstruksiya darajasiga bog'liq holda kardiovaskulyar tizimdagi o'zgarishlar turli intensivlikda rivojlanadi. Hozirgi davrda BA bilan xastalanganlar va yurak-qon tomir tizimi xastalıkları hamrohlikda kechishi ko'p uchramoqda va bu holat BA og'irlik darajasini kuchayishiga olib kelmoqda [4,5].

KIRISH

Bronxial astma xastaligi (BA) - zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biridir. Butun Dunyo Sog'liqni Saqlash tashkilotining oxirgi ma'lumotiga ko'ra 358 million bemor bola BA bilan og'rigan [1]. Bronxial astma bilan xastalanganlarda kardiovaskulyar tizimda funksional o'zgarishlarning mavjudligi BA og'irlik darajasining kuchayishiga olib keladi [7,9]. Ushbu ilmiy tadqiqotda BA bilan xastalanganlarda nafas tizimi obstruksiyasi ko'rsatkichlarining yurak-qon tomir tizimidagi o'zgarishlarga bog'liqligi o'rganildi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Butun jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotiga ko'ra, bronxial astmadan har yili dunyo bo'ylab 250 ming kishi halok bo'ladi (1). Bronxial astma GINA (Global Initiative for Asthma) ning 2021 yil baxordagi tahlilida - BA va COVID-19 haqidagi quyidagi ma'lumotlar keltirildi. Og'ir darajadagi BA bilan xastalanganlarda COVID-19 ning kuzatilishi o'lim ko'rsatkichini oshiradi, ya'ni koronavirus infeksiyasining og'ir klinik shakllari rivojlanish xavfini yaqqol oshiradi [2,3]. Ilmiy izlanish Respublika Shoshilinch Tez yordam Ilmiy markazi Samarqand filialining 1- Terapiya bo'limida BA bilan xastalangan 100 ta bemor bolalarda va 20 ta sinov guruhidagi sog'lom kishilarda olib borildi. Bemor bolalarning 53 nafari erkak va 47 nafari ayol jinsiga mansub edi. BA tashxisi xalqaro BJSST tasnifi (MKB-10) va GINA kriteriyalari (2016) asosida qo'yildi. Ilmiy izlanish davomida bemor bolalar 2 guruhga ajratildi: 1-guruh BA bilan xastalanganlar va yurak qon-tomir tizimida funksional o'zgarishlari mavjud bemor bolalar, 2-guruh BA bilan xastalangan va yurak qon-tomir tizimida o'zgarishlari mavjud bo'lmagan bemor bolalar. 1- guruh 73 kishini, 2- guruh 27 kishini o'z ichiga oldi. BA

bilan xastalanganlarning 36 % da BA og'ir darajasi, 61 % da o'rta og'ir darajasi, 3 %da engil darajasi aniqlandi.

O'pka ventilyatsiyasi ko'rsatkichlari "SPIROSIFTSP-5000" apparatida aniqlandi. Exokardiografiya "BIOSET-6000" apparatida, EKG "AXION" apparatida umumiy usulda 12 standart ulanishda amalga oshirildi. O'pka ventilyatsiyasining quyidagi ko'rsatgichlari: o'pkaning tiriklik sig'imi (O'TS, l normada 2,64) , o'pkaning qoldiq havo hajmi (O'QH), o'pkaning jadallashgan hayotiy sig'imi (O'JHS, l normada -2,22), 1 soniyada jadal chiqarilgan nafas hajmi (1 JNChH), Tiffno indeksi (TI) - 1JNChH/O'HS, MOS 25 (O'TS 25 % maksimal havo oqimi, norma - 1,58 l/s), MOS 50 (O'TS 50 % maksimal havo oqimi norma - 2 l/s), MOS 75 (O'TS 75 % maksimal havo oqimi norma 4,09) aniqlandi. Shu bilan birga yurak devorlari holati, qorinchalararo to'siq, klapanlar holati, qorinchalar bo'shlig'i hajmi, yurakning sistolik funksiyasi, zarb fraksiyasi o'rganildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

BA bilan xastalangan bemor bolalarning barchasida spiroografiya tekshiruvida 1JNChH ning pasayishi o'rtacha $61,5 \pm 3,70\%$ dan $84,3 \pm 5,33\%$ va O'QH $93,1 \pm 5,25\%$ dan $117,4 \pm 6,01\%$ oshganligini ko'rsatdi. Barcha bemor bolalarda kasallik avj olgan davrda obstruktiv tipdagi ventilyatsion yetishmovchiligi aniqlandi. Kasallikning davomiyligi TI ko'rsatgichining pasayishi bilan kuchsiz korrelyatsion bog'liqlik va JNChH pasayishi bilan yaqqol korrelyatsion bog'liqlikka ega. BA bilan xastalanganlar va yurak qon-tomir tizimida funksional o'zgarishlari mavjud bemor bolalarda tashqi nafas ko'rsatkichlari davo choralaridan so'ng, O'TS $p < 0,001$ oshganligini ko'rsatdi. Ushbu ma'lumotlar nafas yo'llari va o'pkalarning ventilyasion funksiyasi yaxshilanganligidan dalolat beradi. O'z navbatida, BA bilan xastalanganlar va yurak qon-tomir tizimida funksional o'zgarishlari mavjud bemor bolalarda yurak-qon tomir tizimini davolash natijasida BA avj olish davrida respirator ko'rsatkichlarning pasayishiga olib keladi [6,8].

NATIJALAR

Tashqi nafas funksiyasi ko'rsatkichlari BA bilan xastalanganlar va yurak qon- tomir tizimida funksional o'zgarishlari mavjud bemor bolalarda quyidagi tartibda yaxshilandi: 1JNChH -4,0 %, MO`V - 7,0 %, O`TS - 4,4 %. BA bilan xastalangan va yurak qon-tomir tizimida o'zgarishlari mavjud bo'lmagan bemor bolalarda 1JNChH - 2,6 %, MO`V - 3,2 %, O`TS - 3,6 % tashqi nafas funksiyasi ko'rsatkichlari yaxshilandi. 1-guruhdagi bemor bolalarda EKG o'zgarishlari: 31 holatda sinusli taxikardiya, 33 holatda o'ng qorincha gipertrofiyasi, 13 holatda chap qorincha gipertrofiyasi, 16 holatda miokard ishemiyasi, 4 holatda supraventrikulyar ekstrasistoliya, 4 holatda paroksizmal taxikardiya va 8 holatda Giss tutami o'ng oyoqchasi blokadasi, distrofik o'zgarishlar aniqlandi. ExoKG o'zgarishlaridan: o'ng bo'lmacha, o'ng qorincha bo'shligining kattalashishi- 45% holatda, chap qorincha gipertrofiyasi-12% holatda, chap bo'lmachaning gipertrofiyasi- 6% holatda, zarb fraksiyasining pasayishi-15% holatda, aorta aterosklerozi - 16 % holatda aniqlandi.

Hozirda respublika ilmiy ixtisoslashtirilgan allergologiya markazi atopik astma bo'yicha loyihani ro'yobga chiqarishga kirishdi. U aholi o'rtasida atopik sindromni erta aniqlash, tashxislash usullarini tatbiq etish va joylarda "Allergiya va astma" maktablarini tashkil etishga qaratilgan.

Quyidagi kasalliklar bo'yicha tibbiy ro'yxatda turuvchi bemorlar to'g'risida ma'lumotlar jamlanmoqda:

bronxial astma;
allergik rinit;
kon'yuktivit;
qavarchiqlar;
ko'p shaklli eritema;
atopik va allergik dermatit;
toksikodermiya;
insekt allergiya;
angionevrotik shish.

Qayd etilishicha, loyihaning yakuniy bosqichida "Allergiya va astma" maktablari faoliyati yo'lga qo'yiladi. Ular oilaviy poliklinikalarda ishlovchi shifokor, o'rta tibbiyot xodimlari uchun atopik kasalliklar birlamchi diagnostikasi hamda profilaktikasini o'rgatishga qaratilgan.

XULOSA VA MUNOZARA

Bronxial astma xastaligining uzoq yillar davom yetishi va yurak qon -tomir tizimida funksional o'zgarishlarning mavjudligi Tashqi nafas funksiyasi ko'rsatkichlarining pasayishi, bronxlar obstruksiyasining kuchayishidan dalolat beradi. BA xastaligida yurak-qon-tomir tizimidagi funksional o'zgarishlar BA ning og'irlik darajasiga bog'liq holda kuchayib boradi. Ushbu bemor bolalarda yurak qon-tomir tizimidagi funksional o'zgarishlarni o'z vaqtida medikamentoz korreksiyalash BA prognozining yaxshilanishiga olib keldi.

References:

1. Global Initiative for Asthma. Global strategy for asthma management and prevention. Updated 2021. Available from: <https://ginasthma.org/gina-reports/> Accessed 2021 Sep 29.
2. Williamson EJ, Walker AJ, Bhaskaran K, Bacon S, Bates C, Morton CE, Curtis HJ, Mehrkar A, Evans D, Inglesby P, Cockburn J, McDonald HI, MacKenna B, Tomlinson L, Douglas IJ, Rentsch CT, Mathur R, Wong AYS, Grieve R, Harrison D, Forbes H, Schultze A, Croker R, Parry J, Hester F, Harper S, Perera R, Evans SJW, Smeeth L, Goldacre B. Factors associated with COVID-19-related death using OpenSAFELY. *Nature* 2020 Aug;584(7821):430-6.
3. Liu S, Cao Y, Du T, Zhi Y. Prevalence of comorbid asthma and related outcomes in COVID-19: a systematic review and meta-analysis. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology. In Practice* 2021 Feb;9(2):693-701.
4. Шодиева, Г. Р., & Улугбеков, К. У. У. (2020). НЕИНВАЗИВНЫЙ МЕТОД ОЦЕНКИ СТЕПЕНИ ОБСТРУКЦИИ БРОНХОЛЕГОЧНОЙ СИСТЕМЫ У БОЛЬНЫХ БРОНХИАЛЬНОЙ АСТМОЙ. *Современные инновации*, (4 (38)), 15- 17.
5. Шодиева, Г. Р., & Низомов, Б. У. (2020). Роль функциональной диагностики в оценке степени обструкции дыхательных путей при бронхиальной астме. *Наука и образование сегодня*, (5 (52)), 81-82.
6. Тошназаров, Ш. М., & Шодиева, Г. Р. (2019). Эффективность дигитализации-дигоксином у больных с хронической сердечной недостаточностью. *Ин Фундаментальные основы инновационного развития науки и образования* (pp. 175-177).

7. Shodiyeva G.R., Ibragimova E.F., Arslonova R.R., Functional disorders in patients with uncontrolled bronchial asthma, Journal NX A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal Volume 7, Issue 2, February 2021, pp.199-201